

Apteekki- markkinoiden kehittäminen

Tämä taustamateriaali on
tiivistelmä 11.11.2020
julkaistavan
Apteekkimarkkinoiden
kehittäminen
-selvityksen tuloksista.

Apteekit palvelemaan paremmin asiakkaiden tarpeita

KKV:n selvityksen tuloksena on syntynyt seitsemän ehdotusta, joilla apteekkimarkkinoita voitaisiin kehittää vastaamaan paremmin asiakkaiden tarpeisiin.

Ehdotetut toimenpiteet ovat osin sidoksissa toisiinsa, eikä yksittäisillä toimenpiteillä saada aikaan optimaalista tulosta.

Ehdotukset

- 1) Muutetaan lääkkeiden myyntihintaa ja apteekkiveroa
- 2) Muutetaan apteekkilupaprosessia
- 3) Luovutaan sijainti- ja määräsääntelystä
- 4) Sallitaan myös vain verkossa toimivat apteekit
- 5) Uudistetaan apteekkien omistajuussääntelyä
- 6) Kehitetään hintasääntelyä
- 7) Vapautetaan valittujen itsehoitolääkkeiden myyntipaikat

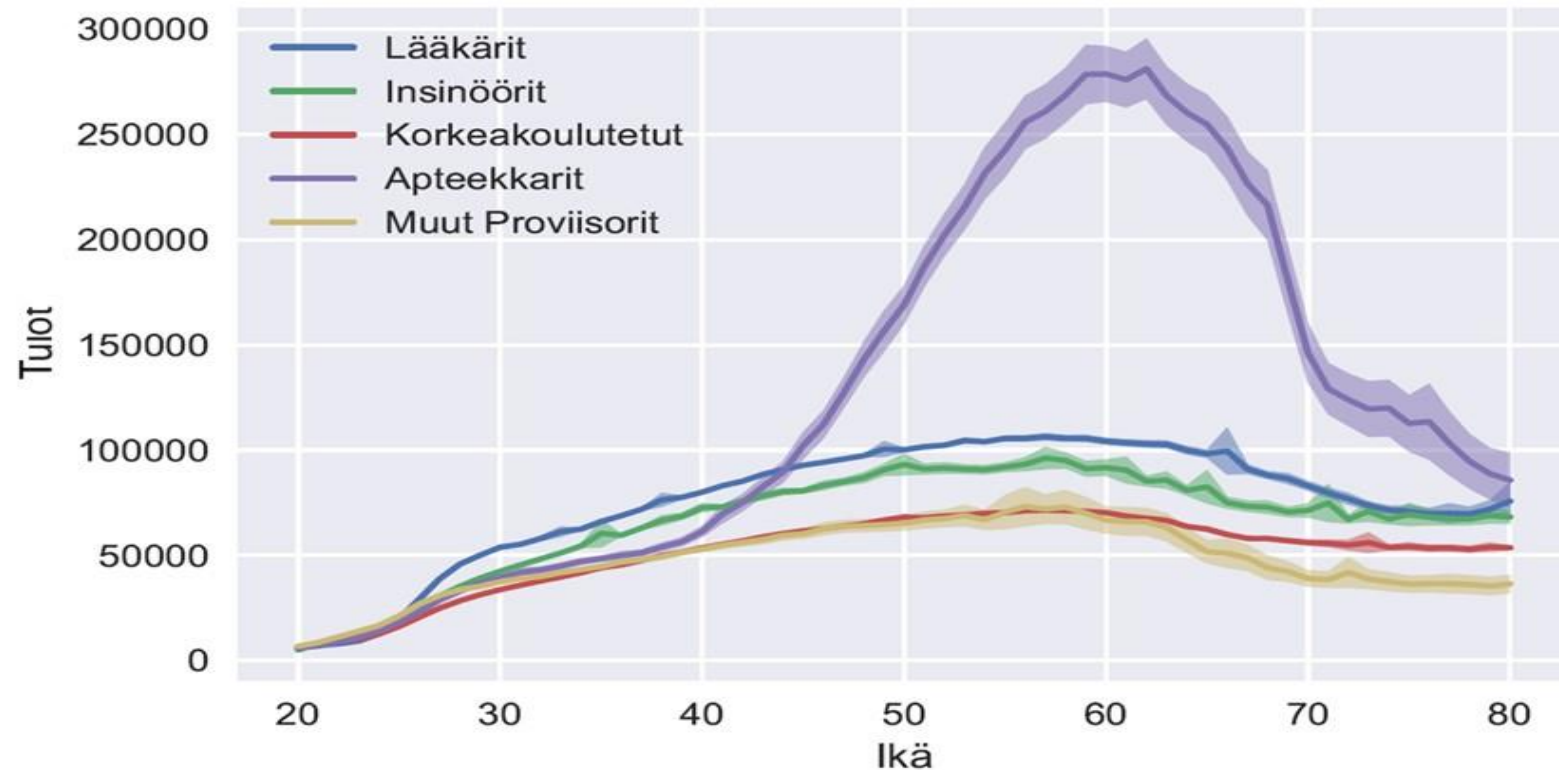
Muutetaan lääkkeiden myyntihintaa ja apteekkiveroa

Lääkkeiden myyntihintaan ja apteekkiveroon pitäisi tehdä muutoksia asiakkaiden ja veronmaksajien eduksi

Apteekkiliketoimintaa saa harjoittaa vain pienehkö joukko apteekkiluvan saaneita. Lisäksi hinnat ovat säänneltyjä samalle tasolle kaikissa apteekeissa. Hinnat on mitoitettu siten, että myös pienet apteekit harvaan asutuilla seuduilla pärjäävät. Siksi monien apteekkarien tulot ovat verrattain korkeita. Toimintaa rahoittavat asiakkaat ja veronmaksajat.

Lisäksi apteekkarien omistamien, pääsääntöisesti apteekin tiloissa toimivien erillisyhtiöiden kautta apteekkarit myyvät osan vapaakaupan tuotteistaan. Näiden yhtiöiden toiminta on erittäin kannattavaa.

Apteekkarien tulot ovat moninkertaiset muihin ammattiryhmiin verrattuna

Kuvaajassa esitetään tiettyjen ammattiryhmien keskimääräiset verotettavat tulot eri ikäluokissa. Apteekkarien keskimääräinen verotettava tulo 60-vuotiaana on noin 275 000 euroa, kun kaikkien korkeakoulutettujen keskimääräinen tulo on samassa iässä noin 70 000 euroa. (Varjostettu alue on keskiarvon 95% luottamusväli.)

Kuva: Björk, A. (2020).

Ehdotus 1: Muutetaan lääkkeiden myyntihintaa ja apteekkiveroa

Alennetaan lääkkeiden hintaa ja apteekkien katetta määrittävää [lääketaksaa](#) ja muutetaan apteekkiveron määräytymistä.

Ulotetaan apteekkivero apteekin tiloissa tapahtuvaan kokonaismyyntiin siten, että veron määräytymisessä huomioidaan sekä apteekin että apteekkien tiloissa toimivien erillisyyhtiöiden myynti.

Apteekkien perustaminen

**Muutetaan apteekkilupaprosessia,
luovutaan sijainti- ja määrä sääntelystä sekä
sallitaan myös vain verkossa toimivat apteekit**

Apteekkien perustamiseen liittyvät rajoitukset ovat nykyisin liian tiukkoja

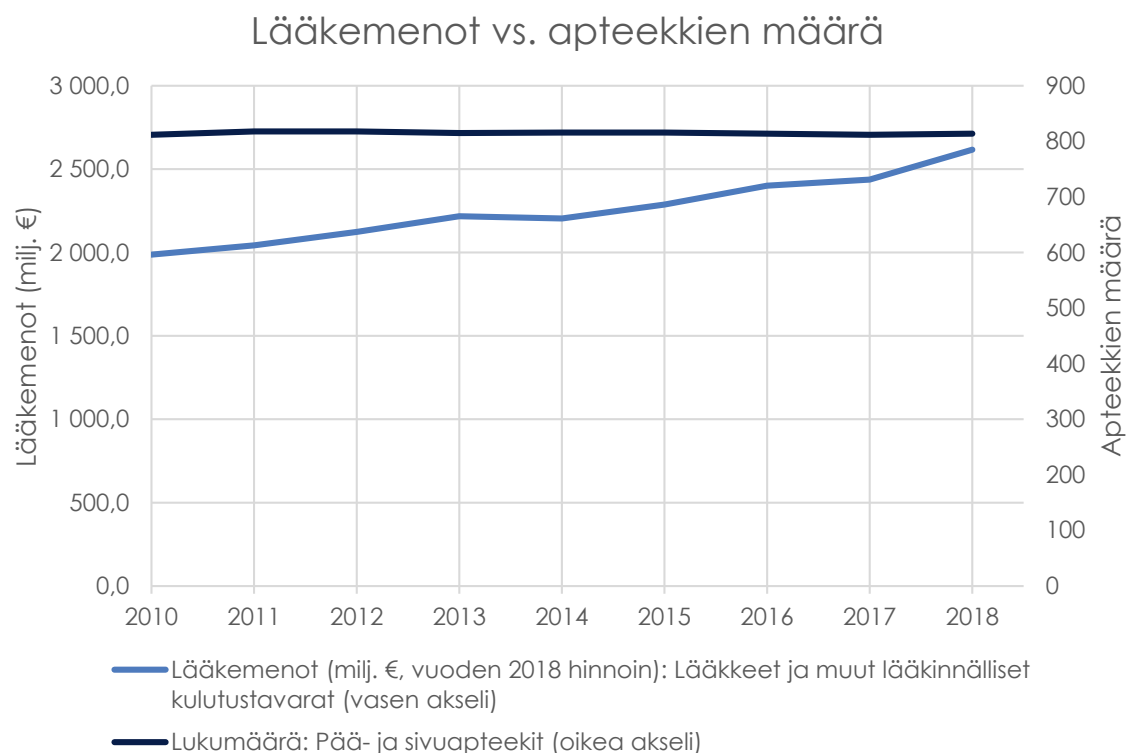
Vapaa markkinoille tulo ja sijoittuminen asiakkaiden tarpeiden mukaan takaisi markkinoiden tehokkuuden.

Nyt olemassa olevilla apteekeilla on mahdollisuus pitkittää kilpailijan tuloa markkinoille tai estää kilpailijan markkinoille tulo.

Lääkemyynnin kasvusta huolimatta apteekkien määrä ei ole lisääntynyt.

Nykyinen lääkkeiden verkkomyyntilupa on sidottu kivijalka-apteekkilupaan. Esimerkiksi Ruotsissa apteekin on mahdollista toimia vain verkossa.

Lääkemenot ovat kasvaneet, mutta apteekkien määrä ei ole lisääntynyt

Kuvaajassa musta käyrä näyttää apteekkien lukumäärän pysyneen lähes ennallaan vuodesta 2010 vuoteen 2018. (Asteikko kuvaajassa oikealla.)

Sininen käyrä näyttää lääkkeiden ja muiden lääkinnällisten kulutustavaroiden menojen kasvaneen vuodesta 2010 vuoteen 2018 lähes 600 miljoonalla eurolla. (Asteikko kuvaajassa vasemmalla.)

Ehdotus 2: Muutetaan apteekkilupaprosessia

Helpotetaan alalle tuloa niin, että apteekkilupa ei enää perustu viranomaisen tarveharkintaan, vaan kaikki vähimmäiskriteerit täyttävät saavat apteekkiluvan.

Kun kaikki vähimmäiskriteerit täyttävät voivat vapaasti perustaa apteekin, myös apteekkilupiin liittyvän valitusprosessin haitalliset vaikutukset apteekkien perustamiselle lievenevät.

Ehdotus 3: Luovutaan sijainti- ja määräsääntelystä

Luovutaan apteekkien sijainnin ja määrän rajoittamisesta.

Samalla on varmistettava lääkkeiden saatavuus koko maassa. Tämä voidaan tehdä verkkoapteekkien sääntelyuudistuksella ja ottamalla käyttöön suora taloudellinen tuki, jolla varmistetaan lääkkeiden riittävä vähittäismyynti syrjäseuduilla.

Ehdotus 4: Sallitaan myös vain verkossa toimivat apteekit

Otetaan käyttöön uusi lääkkeiden verkkomyyntilupa, joka ei edellytä kivijalka-apteekkiin sidottua apteekkilupaa.

Verkkoapteekit voivat parantaa lääkkeiden saatavuutta ja tuoda kilpailua apteekkimarkkinoille.

Kehitetään verkkoapteekkitoiminnan teknisiä edellytyksiä ja taataan toimijoiden tasapuolinen mahdollisuus hyödyntää verkkoapteekkitoiminnassa tarvittavia teknisiä ratkaisuja.

Uudistetaan apteekkien omistajuussääntelyä

Apteekkeja koskevat omistusrajoitukset, joista osa tarpeettoman tiukkoja

Apteekkiluvan saanut proviisori harjoittaa apteekkitoimintaa aina yksityisenä elinkeinonharjoittajana. Apteekkitoiminnassa ei siten voi hyödyntää muita yhtiömuotoja.

Yhdellä apteekkarilla voi olla yksi pääapteekki ja kolme sivuapteekkiä. Siksi ei voi syntyä esimerkiksi tehokkuutta tavoittelevia apteekketjuja.

Lääkärit eivät saa omistaa apteekkeja, jotta ei syntyisi kannustinta määrätä lääkkeitä apteekin myynnin kasvattamiseksi. Niin ikään lääkeyritykset eivät saa omistaa apteekkeja, etteivät apteekit suosisi vain tietyn yrityksen lääkkeitä.

Suomessa lääketukuilla on yleensä yksinoikeus lääkeyrityksen valikoiman jakeluun. Koska lääkeyritysten mahdollisuutta vaikuttaa apteekkeihin halutaan rajata, myös tukkujen apteekkiomistusta rajoitetaan.

Mahdollistetaan apteekkien toiminnan tehostaminen sopivalla sääntelyllä

Omistuksen ja yhtiömuodon rajoittaminen on poikkeuksellista verrattuna muihin toimialoihin. Apteekkien riittävä farmaseuttinen osaaminen ja ammattitaito voidaan taata muullakin omistuspohjalla ja yhtiömuodolla.

Jos esimerkiksi apteekkiketjut sallittaisiin, toimintoja voisi mahdollisesti järjestää tehokkaammin. Jotta hyöty siirtyisi kuluttajille edullisempina lääkehintoina, pitäisi sallia hintakilpailu itsehoitolääkkeissä tai tehdä muutoksia reseptilääkkeiden vähittäismyyntihinnan määrittävään lääketaksaan.

Ehdotus 5: Uudistetaan apteekkien omistajuussäätelyä

Puretaan proviisoriomistusrajoite, yhtiömuotorajoitteet ja horisontaalisen omistuksen rajoitteet, jos voidaan varmistaa, että pääosa syntyvistä tehokkuushyödyistä siirtyy asiakkaille ja veronmaksajille.

Säätelyn purkaminen tehdään kuitenkin niin, että lääkeyrityksille ja lääkäreille ei jatkossakaan sallita apteekkiomistusta,

ettei synnytetä vääristyneitä kannustimia lääkkeiden myyntiin ja määräämiseen.

KKV ei suosittelen myöskään lääketukkujen apteekkiomistuksen sallimista, koska lääkeyritysten ja tukkujen välillä on yksinoikeussopimuksia, jotka yhdistettynä apteekkiomistukseen voivat synnyttää kilpailun ja kuluttajien kannalta epäedullisia kannustimia.

Kehitetään hintasääntelyä

Hintakilpailu on rajattua, mutta sitä voidaan nykyisestä parantaa

Nykysääntelyssä lääkkeet ovat samanhintaisia kaikissa apteekeissa, joten apteekeilla ei ole mahdollisuutta hintakilpailuun.

Lääkeyritykset määräävät lääkkeen hinnan jo ennen kuin lääkkeet päätyvät apteekkiin.

[Viitehintajärjestelmällä](#) ja lääkevaihhdolla apteekkeja ohjataan myymään ja asiakkaita ostamaan vaihtokelpoisista lääkkeistä halvimpia.

Ehdotus 6: Kehitetään hintasääntelyä

Kannustetaan apteekkien välistä hintakilpailua asettamalla itsehoitolääkkeille hintakatto, jonka puitteissa apteekit voivat kilpailla alentamalla omia katteitaan. Mahdollistetaan myös kilpailu reseptilääkkeiden toimitusmaksuilla.

Parannetaan kannustimia lääkeyritysten väliseen hintakilpailuun

viitehintajärjestelmässä pidentämällä viitehintakauden pituutta ja/tai pienentämällä viitehintaputken leveyttä.

Muutetaan lääkekorvausjärjestelmää siten, että korvauksen saa vain ostamalla edullisimman viitehintatuotteen (tai varatuotteen, mikäli tuote on loppu tukuista).

Vapautetaan valittujen itsehoitolääkkeiden myyntipaikat

Parannetaan lääkkeiden saatavuutta

Yksinoikeus lääkkeiden myyntiin on varattu nykyisellään vain apteekkeille. Lääkkeiden saatavuutta voitaisiin parantaa sallimalla joidenkin turvallisten itsehoitolääkkeiden myynti myös muissa myyntipaikoissa kuin apteekkeissa. Näin on tehty muissa Pohjoismaissa.

Hyödynnetään kansainvälistä tutkimustietoa päätöksenteossa

Ruotsin suurimennekkisistä itsehoitolääkkeistä yli puolet ostetaan muualta kuin kivijalka-apteeekeista.

Näiden lääkkeiden hinnat ovat Ruotsissa 10-15% halvempia apteekkien ulkopuolella kuin apteeekeista myytäessä.

Jos tiettyjä itsehoitolääkkeitä saisi myydä myös apteekkien ulkopuolella, voitaisiin vastata paremmin kuluttajien tarpeisiin.

Lääketurvallisuuteen apteekkien ulkopuolisessa myynnissä voidaan vaikuttaa viranomaishyväksynnän lisäksi myös esimerkiksi pakkauskojen rajoituksilla ja rajoittamalla tuotteiden esille panoa.

Ehdotus 7: Vapautetaan valittujen itsehoitolääkkeiden myyntipaikat

Vapautetaan itsehoitolääkkeiden myyntikanavia sekä hinnoittelua joidenkin yleisimmin käytettyjen ja riittävän turvalliseksi todettujen itsehoitolääkkeiden osalta.

Vapautuspäätökset tekee Fimea hyödyntäen muiden maiden kokemuksia.

Ehdotetut toimenpiteet ovat kokonaisuus

Apteekki- ja lääkemarkkinoiden sääntelyn kehittäminen on kokonaisuus.

Osa ehdotetuista toimenpiteistä on suoraviivaisempia ja osa edellyttää isompia rakenteellisia uudistuksia.

Selvityksessä esitettyjen ehdotusten vaikutusten arviointi vaatii vielä tarkempaa jatkoanalyysia.

*Ehdotettuja toimenpiteitä
on kuvattu ja taustoitettu
tarkemmin julkaisussa
Apteekkimarkkinoiden
kehittäminen,
Kilpailu- ja kuluttajaviraston
selvityksiä 5/2020.*

Lisätietoja

Tutkimusjohtaja Tuulia Hakola-Uusitalo, p 029 505 3011
Johtava ekonomisti Antti Saastamoinen, p. 029 505 3264
etunimi.sukunimi@kkv.fi

Kilpailu- ja
kuluttajavirasto